

Děkujeme, že si předplácíte Respekt.
Nově vám [nebudeme zobrazovat reklamu.](#)

[Kultura](#) • [Kultura](#)

Když intelektuálové vymyslí válku

[Jan Lukavec](#)

9. 6. 2018 | aktualizace 9. 6. 2018 20:59

Proč zakládali spořádaní občané (nejen) v Jugoslávii bojůvky a šli útočit na sousedy? Sociální antropolog a reportér Radan Haluzík ve své knize *Proč jdou chlapi do války* sleduje tento proces zevnitř, z perspektivy aktérů, protože byl jeho očitým svědkem. Neřeší otázku, na kterém etniku leží více viny, zato zdůrazňuje roli intelektuálů při vytváření vizí kmenové pospolitosti. Tehdejší nacionalistické sny byly podle něj spíše uměleckým slohem než politickým programem, neboť za národnostními konflikty v postkomunistické Evropě do jisté míry stáli jedni romantičtí intelektuálové proti jiným romantickým intelektuálům.

Vědomě oživovali staré křivdy, spoluobčany vybičovávali a účastníky bojů pak oslavovali. Jeden ze srbských politiků a spisovatelů o vlastní armádě prohlásil, že je to vojsko „duše panenské, chování kněze“ – i když jeho součástí byli gangsteři. Haluzík je přirovnává ke komunistickým básníkům padesátých let a rozebírá čtyři fáze kulturně-válečné mobilizace: od spanilých jízd a propagace konfliktu přes jeho zhmotňování a vytváření pocitu nebezpečí v celé společnosti až po válku a spektakulární referování o bojích. Vystihuje i vzedmutou dobovou atmosféru, ale necílí na jednotlivé události, nýbrž na obecnější mechanismy a hlubinné antropologické tužby.

O svých hrdinech píše i s ironií, ale nevysmívá se. Připouští, že vzednutí nacionálních vášní bylo také výsledkem demokratizace a autentické touhy „žít časem extáze na plný úvazek“. Líčí spontánní nadšení a spirituální zážitky pokrevní spřízněnosti, ale zároveň ukazuje, že ani na Balkáně nechyběly hlasy předvídající, kam kolektivní šílenství povede. Kniha tak vyvolává otázky, jak zažívat pospolitost, ale nikoli v nesnášenlivosti; jak pěstovat jazyk a kulturu, ale nikoli s potenciálně smrtícími účinky. Což je o to aktuálnější, že hlasy sirén vzývajících starobylé zdejší kultury, které údajně musíme bránit, nabírají v naší části Evropy na síle.

Autor je redaktorem časopisu iLiteratura.cz.

Radan Haluzík: Proč jdou chlapi do války: Emoce a estetika u počátků etnických konfliktů

Dokořán, 456 stran